

2016_Borbély András A fényűzés utolsó napjai

Borbély András 2016-08-22

<https://aszem.info/2016/08/a-fenyuzes-vegnapjai/>

Igor Morski

1.

Az 1989-es rendszerváltás után Kelet- és Közép-Európa társadalmi – ahogy az akkori politikusok hirdették – az államszocialista diktatúrák után visszatértek a „normális európai fejlődés”, a demokrácia és a szabadpiaci kapitalizmus útjára. Ekkor már senki sem emlékezett és nem is emlékezhetett arra, hogy honnan is indult az egész: egy 19. századi német filozófusnak, Karl Marxnak abból a meggyőződéséből, hogy a kapitalizmus, ez az akkoriban imperializmus néven első

világkörüli útjára induló új termelési mód, maga alá fogja temetni az egész világot.

Marx egyik legfontosabb meglátása az volt, hogy a kapitalizmus mélységesen vak saját ellentmondásaira, de éppen ennek köszönheti hatalmas sikereit. Ugyanis nem veszi észre, vagy nem hajlandó tudomást venni arról, hogy ami a társadalom egyik részében folyamatos gyarapodásként, vagyonosodásként, az életszínvonal, a művelődés, a tudomány és a technika fejlődésének látszik, az a társadalom egy másik részében elnyomorodásként, kizsákmányolásként, elembertelenedésként, nemzetek, sőt egész földrészek emberi és természeti erőforrásainak kifosztásaként jelenik meg.

Az akkor fölemelkedő új polgári osztályok számára úgy tűnt, hogy az a hirtelen fejlődés és gyarapodás, mely a 19. században elindult, mintegy a semmiből teremti meg ezeket az új vívmányokat. S hogy ez a fejlődés a tiszta szellemi szabadságnak, az emberi zsenialitásnak és kreativitásnak az eredménye. Úgy vélték, ha megszüntetik a rendi-feudális kötöttségeket, a főurak és az arisztokrácia előjogait, melyek a piaci fejlődés akadályai, akkor az európai történelem végre elindulhat a fejlődés végtelen útján. Határ: a csillagos ég.

A felemelkedő új osztályok nem vették, vagy nem akarták észrevenni, hogy ez a sok új vívmány, a szabadság és a vagyon nem a semmiből, nem pusztán az emberi kreativitás és szabadság következményeként pottyant az ölükbe. Persze kellett hozzá ezek is. De legfőképpen az kellett, hogy mindenki, legalábbis a nagy többség azt higgye: ha mindenki számára biztosítva vannak az általános emberi és állampolgári jogok, a szabadság, az egyenlőség és a testvériség, akkor onnantól kezdve mindenkinek a saját képességein, morális hozzáállásán, tehetségén, ügyességén múlik, hogy meggazdagodik, vagy éppen lerongyolódik.

Marx egyike volt azoknak, akik ezt a mesét nem hitték el at all. Marx nem valamiféle elfogult, fellegekben járó utópista filozófus volt, hanem nagyon is realista tudós, aki többkötetes gazdasági elemzésekben fejtette ki a jelenlegi világrendszer alapjául szolgáló termelési módnak a kritikáját. Ezekből a nagyszerű elemzésekben a sztálinista és más államszocialista, magukat kommunistának nevező diktatúrák alatt rövidített kivonatokat adtak ki, nézeteit dogmákká merevítették, kötelezően előírt, súlykolt tananyagká tették. Ezzel a kapitalizmus racionális és megalapozott kritikáját máig hatóan gyűlöletessé tették ezekben a társadalmakban.

De Marx jobb író volt, mint bármelyik utóda, aki katekizmust akart csinálni belőle. Olvassunk bele, mit írt Engels-el közösen a híres Kommunista Kiáltványban, hogy lássuk, leírása a lényegét illetően a mai helyzetre vonatkozóan is éppúgy aktuális, sőt

még inkább, mint saját korában:

„A burzsoá korszakot (értsd: a kapitalizmus korszakát) minden előbbi korszaktól a termelés folyamatos átalakítása, az összes társadalmi állapotok szakadatlan megrendítése, az örökös bizonytalanág és mozgás különbözteti meg. Az összes szilárd, berozsdásodott viszonyok, a nyomukban járó régről tisztelt képzetekkel és nézetekkel együtt felbomlanak, az összes újonnan kialakult viszonyok elavulnak, mielőtt még megcsontosodhatnának. Minden, ami rendi és állandó, elpárolog, mindent, ami szent, megszenteltelenítenek, és az emberek végre arra kényszerülnek, hogy józan szemmel vizsgálják léthelyzetüket, kölcsönös kapcsolataikat.

Az egyre kiterjedtebb piacnak a szükséglete, amelyen termékeit eladhatja, végigkergeti a burzsoáziát az egész földgolyón. Mindenüvé be kell rendezkednie, mindenütt összeköttetéseket kell létesítenie.

A burzsoázia a világpiac kiaknázása által valamennyi ország termelését és fogyasztását kozmopolitává formálta. A reakciósk nagy bánatára kihúzta az ipar lába alól a nemzeti talajt. Az ősi nemzeti iparok elpusztultak és napról napra pusztulnak. Új iparok szorítják ki őket, amelyeknek meghonosítása minden civilizált nemzet létkérdésévé válik, olyan iparok, amelyek már nem hazai nyersanyagot dolgoznak fel, hanem a legtávolabbi égövek nyersanyagát, és amelyeknek gyártmányait nemcsak magában az országban, hanem a világ minden részén fogyasztják. A régi, belföldi termékekkel kielégített szükségletek helyébe újak lépnek, amelyeknek kielégítésére a legtávolabbi országok és éghajlatok termékei kellenek.”

Marx akkor még nem ehetett McDonalds-ban, nem volt Toshiba laptopja, nem küldött magáról szelfit Tokióba (akár minden öt percben huszat), nem vásárolt Spanyolországból hozott paradicsomot a csíkszeredai kisboltban stb. De ez nem azt jelenti, hogy próféta volt, csak azt, hogy észrevette, amit mi a mai napig nem vagyunk hajlandóak észrevenni: hogy az a gazdasági-termelési mód, amelyre világunkat felépítettük, végtelenül kitágítja egyesek lehetőségeit és szabadságát, ugyanakkor szükségszerűen nyomorba dönti az emberiség nagyobbik hányadát.

Marx tehát azért nem vette be a szabadságról, az egyenlőségről és a testvériségről, továbbá az új termelési mód, a kapitalizmus csodálatos voltáról szóló liberális mesét, mert a saját szemével látta a munkások testi, szellemi állapotát is, nem csak a polgárság fejlődését. Róluk többek között így írt:

„Persze; a munka csodás műveket termel a gazdagoknak, de kifosztottságot termel a munkásnak. Palotákat termel, de a munkásnak odúkat. Szépséget termel, de a

munkásnak megnyomorodást. Gépekkel helyettesíti a munkát, de a munkások egy részét barbár munkára veti vissza, másik részét pedig géppé teszi. Szellemet termel, de a munkásnak ostobaságot, kreténizmust termel.”

A liberális közgazdászok és politikusok akkor is, ma is abban tévedtek és tévednek, hogy azt hiszik, a szabadságjogok valahonnan a levegőből, a semmiből, az emberi szellem lényegéből keletkeznek, vagy esetleg Istentől valóak. Marx világosan látta: **aki nem rendelkezik magántulajdonnal, annak esetében teljesen értelmetlen szabadságról, jogokról és kötelességekről papolni.** Csak az lehet szabad, akinek van magántulajdona.

De akinek pusztán csak a két keze, teste, fizikai ereje és szellemi képességei állnak a rendelkezésére, az ebben az új gazdasági rendszerben semmiképpen sem lehet szabad, csakis kiszolgáltatott, nyomorult. Azért nem, mert ahhoz, hogy létszükségeit kielégítse, nincs más lehetősége, mint az úgynevezett „munkaerőpiacon” munkaerőként eladni saját fizikai és szellemi képességeit. Tehát áruvá kell tennie, prostituálnia kell saját magát. Az ő létezése inentől kezdve kizárólag a piac törvényein múlik. Azaz arra van kárhóztatva, hogy a kapitalizmus kreténjévé váljon.

Marx tehát azt mondta: vannak a társadalomban csoportok (ezeket nevezte társadalmi osztályoknak), melyek anyagi helyzetüktől függően lehetnek szabadok, és vannak olyan osztályok, melyek nyomorúságban élnek, tehát nem szabadok. De azt is mondta, hogy a szabadság és a nyomor nem valamilyen természetes vagy Istentől elrendelt állapot. Hanem arról van szó, hogy akik szabadok és gazdagok, azért és csakis azért szabadok és gazdagok, mert a többiek közben nyomorognak. Vagyis hogy a kapitalizmus által teremt meg egyesek vagyonát és szabadságát, hogy kizsákmányolja a többséget a tőkés termelési mód „szabad” közvetítésén keresztül.

A jelenlegi világszituációt e kérdés tekintetében nagyon röviden össze lehet foglalni, ahogy Kocsis Árpád Alain Badiou-ra, a francia filozófusra hivatkozva kiválóan meg is tette: „A világ lakosságának tíz százaléka birtokolja a Föld erőforrásainak 86 %-át, a megmaradó javakat pedig a középosztály. Az összlakosság fele nincstelen.” **Akik ezeket a sorokat olvashatják, azok minden bizonnyal a szerencsésebb középső kategóriába tartoznak.**

2.

Amikor tehát 1989-ben Közép- és Kelet-Európa társadalmaiból végre kipucolódott az

államszocialista diktatúra, mi ugyanabba a hibába estünk, mint a 19. századi liberálisok és 90-es évekbeli utódaik. Azt hittük: eljött végre a demokrácia, ahol elkezdhetjük építeni a minden ember szabadságára, egyenlőségére és testvériségére épülő új társadalmat. Határ: a csillagos ég.

Persze, időközben éreztük, hogy mintha nem minden úgy menne, ahogy elképzeltük. De a kétely pillanataiban azt mondtuk: mindez azért van, mert a diktatúra és a kommunizmus ezeket a társadalmakat annyira tönkretette, hogy képtelenek lábra állni. Volt egy jó ürügyünk: mindenért az előző rendszer a hibás.

Ma már nyugodtan kimondhatjuk: egyik elképzelés sem bizonyult igaznak. 27 évvel a romániai rendszerváltás után minden nap tapasztaljuk a bőrünkön, hogy míg formálisan, jogi szinten van szabadság, egyenlőség és testvériség, addig a gyakorlatban egyenesen rabszolgaság, brutális egyenlőtlenség és vérre menő, cinikus ellenségeskedés jellemzi társadalmainkat. A liberális utópiának lóttek.

De nem volt igazunk abban sem, hogy mindenért a volt diktatúrát hibáztattuk (ami persze nem mentség e diktatúra egyetlen bűnére sem). Mert bebizonyosodott, hogy a mi kelet-európai társadalmaink a jelenlegi világrendszerben **arra vannak kárhozthatva, hogy a gazdag tőkés centrumországok, vagy inkább a tőkegazdag vállalatok és uniós hitelintézetek érdekeinek megfelelően megrekedjenek az úgynevezett félperifériás függő fejlődés helyzetében.** A helyzet röviden az, hogy az EU elfogadása adósságszpirált és gazdasági függést eredményez a tőkespekuláció hatásaitól, a belőle való kilépés viszont belső elnyomást, oligarchikus, önkizsákmányoló osztálypolitikát, ahol csak kevesen élnek elfogadható életszínvonalon, a többség napról napra él. Sakk matt.

Mindenki tudja, hogy Románia gazdaságát nagyon nagy részben a romániai vendégmunkások kizsákmányolása tartja lábon. Azon bérmunkások családjuknak hazautalt pénze, akik Németországban, Olaszországban, Angliában és még ki tudja hol elképesztő munkakörülmények között, a családjuktól, gyerekeiktől elszakítva, munkásszállásokon, prostitúciós viszonyok között élnek és dolgoznak. Ők az úgynevezett „olcsó munkaerő”. **De jönnek már a még olcsóbbak: a menekültek.**

A végtelen felívelés, fejlődés azonban – ma már világszinten – egyszer csak leállt. És ahogyan a kapitalizmus történetében ez már megszokott, a tőkés termelés ellentmondásaiból fakadó gazdasági világválság általános társadalmi válságba csapott át: az erőszak és az önkény fokozódásába, háborúk és forradalmak kitörésébe, milliós menekülttömegek megjelenésébe, terrorizmusba, emberkereskedelembé és a többibe.

Upsz, de hát mi történt? Hisz minden olyan jól indult. Hah, hát nyilván valamilyen külső, irracionális, idegen erő okozza a katasztrófát. Nos, akkor menjünk, lőjük agyon.

Miközben a gazdagok már legvégső szexuális-szadisztikus perverzióikat is kiélték és elunták, s másrészt minden eltérést megtiltottak a “polgári normáktól” az alulprivilegizált nép részéről, most közönyösen, lenézően pislognak a nyomor országai felé vagy újra feltalálják nekünk a vallást, hogy legyen ami ideológiailag összetartja a széthulló társadalmakat, emitt egymás kiirtására készülnek földönfutóvá lett, kretinizált embertömegek és felfegyverkezett szabadcsapatok. A helyzet teljességgel megoldhatatlannak látszik.

A világválság tényeit nem fedheti el előlünk sem a nagyhangú politikusok demagógiája, akik az egész világ társadalmainak mélységes válságát idegengyűlölő kampányokkal próbálják palástolni, sem a gazdasági növekedésről és a végeérthetetlen technológiai fejlődésről szóló, mindenkit hülyének néző beszámolók. Ezek a beszámolók, miközben a „gazdaság felívelő pályájáról” hablatyolnak, elfelejtik hozzátenni, hogy ívelhet ugyan a gazdaság, ha a tőke kevesek kezében koncentrálódik.

Az ívelő gazdaság nagyon jól megfér ugyanis azzal, hogy közben a társadalom nagyobbik része kifosztott, ha a rendelkezésre álló vagyon – mint a kapitalizmus történetében, sőt a történelem egészét tekintve is mindig – egyenlőtlenül van elosztva. Sőt egy válságos gazdasági és politikai periódusban a gazdasági növekedés szükségszerűen annak a jele, hogy másfelől viszont fokozódik a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenség és az elnyomás. Ez annyira egyértelmű, hogy szinte a képünkbe ordít, mégis hajlandóak vagyunk elhinni az ellenkezőjét, csak mert általunk nagyra tartott demagógok az ellenkezőjét hazudják.

Ezzel együtt a társadalmi közhangulatban egyrészt a liberális cinizmus vált uralkodóvá, mely szeretne humánusnak mutatkozni ugyan a világszinten több milliárdnyi földönfutó irányába, de azért továbbra is megőrizné szubjektív és anyagi szabadságát, függetlenségét. Vagy nyíltan a meglévő javak, jogok és szabadságok, a kulturális és gazdasági vagyon militáns megvédése kap hangot a vagyonnélküliek milliárdos tömegeivel szemben.

A helyzet nyilvánvaló: mindenféle ürügyekkel el kell terelni a még többé-kevésbé elfogadható viszonyok között élő lakosság figyelmét a gazdasági és társadalmi válság valódi okairól.

A probléma – mondják – pusztán a terroristákkal van, s ha ők nem lennének, minden rendbe jönne.

A probléma – mondják – pusztán az EU menekültpolitikájával van, s ha az EU menekültpolitikája nem olyan lenne, amilyen, akkor minden rendben lenne.

A probléma – mondják – a titokzatos „háttérhatalmak” léte, ha ők nem küldenék a nyakunkra a menekülteket, csodásan ellennénk itt magunkkal.

A probléma – mondják – a háborúk, s ha nem lennének a háborúk, akkor mi nyugodtan spekulálhatnánk és tőzsdézhetnénk tovább, vagy írhatnánk szép verseket lelki fétiseinkről az ember elidegeníthetetlen belső szabadságából kiindulva.

A probléma – mondják – az iszlám, s ha az iszlám egy normális vallás lenne, mi továbbra is békésen lehetnénk jó keresztények vagy kedélyes ateisták.

A probléma – mondják – a liberálisokkal van, mert ők minden nyomorultat be akarnak fogadni.

A probléma – mondják – a nacionalistákkal van, mert ők a milliókból 1294 embert sem hajlandók befogadni (ennyi jutna Magyarországra), s így nem hagyják, hogy szolidárisak legyünk a nyomorultakkal.

A probléma – mondják – a kommunistákkal van, mert nem tudnak elfogadható megoldást javasolni, s ha tudnának, akkor sem hinnénk nekik.

And so on.

Röviden: a jelenlegi cél, hogy újra meg kell akadályozni, hogy a mindezen problémák gyökerét okozó tőkés-kapitalista termelési módról magáról döntést hozzunk, melynek a válságából mindezek e folyamatok levezethetőek.

Mert hiszen hova jutnánk, ha a bolygó lakosságának a fele egyszer csak tudatára ébredne, hogy egyszerűen kifosztották őket, majd háborúkba, terrorizmusba, rettegésbe, öldöklésbe, gyermekmunkába, rabszolgaságba, prostitúcióba, az emberkereskedelem karjaiba hajszolták őket a „létező kapitalizmus” viszonyai, ez az egyetlen lehetséges és elképzelhető legjobbnak gondolt termelési mód? Persze, persze, hallotuk már: a kapitalizmus jó, csak az emberek gonoszak. De hát mitől

válnak gonosszá?

És hova jutnánk, ha a bolygó lakosságának az a 40% százaléka, aki a javak 14 %-át birtokolja, ráébredne, hogy csak azért kap ennyit is, hogy véletlenül se álljon át a nyomorultak oldalára, hogy véletlenül se velük szolidarizáljon, hanem védje csak azt, amije van?

Hova jutnánk, ha az a 10 %, aki a javak 86 %-t birtokolja, ráébredne, hogy az nem a saját tulajdona, hanem osztozkodnia kell rajta a többiekkel.

Hova jutnánk, ha be kellene látnunk, hogy az a vilárendszer, amit mi magunk is, apró darabkákkal hozzájárulva felépítettünk és nap mint nap építeni vagyunk kénytelenek: maga a katasztrófa? Mindaddig nem fogjuk látni ezt, amíg még van valamink, amíg még biztonságban vagyunk. S miután már ezek nem lesznek, akkor meg már semmit sem tehetünk. Mert akkor már nem az ész fog dönteni.

3.

1989-ben elfogadtuk azt a gondolatot, hogy mindenki a maga sorsának a kovácsa. Hagyjanak most már békén minket ezekkel csúnya „kollektív identitásokkal”. Mindenki egyedi és megismételhetetlen. Többé már nincsenek osztályok. Ugyan már, milyen nemzetközi proletariátus? Hisz mindenki individuum. Egyén meg állampolgár. A nemzeti kultúra hű örököse. Európai és magyar, vagy akármi. Bár így lenne! De nem így van.

Persze bárki hihet magáról azt, amit akar, és vallhatja magát sumérnak, dáknak, vagy akár a Sírusról származónak is. Objektíven azonban létezése a globális piaci viszonyoktól függ, mert azt találtuk ki, hogy jó lesz az nekünk, ha minden mást is a tőke közvetít számunkra, ha minden attól függ: a kaja és a kultúra, a szabadság és az emberség.

Ne felejtjük el, Marx is úgy gondolta, hogy meg kell szüntetni az osztályokat, azaz föl kell számolni a munkások embertelen nyomorát, meg kell szüntetni a gazdasági monopóliumokat, föl kell számolni a polgárság privilégiumait, kritika alá kell vonni a magántulajdonon alapuló termelést, megszüntetni az emberkereskedelmet, a bérabszolgáltatást, és így tovább. De hát hol van már Marx és a sziléziai takácsok lázadása!

A kelet-európai államszocializmusok Marx elképzelt céljai közül egyet sem

teljesítettek, sőt sok tekintetben azok ellenkezőjét valósították meg. A kelet-európai államszocializmusok, noha ideológiai értelemben anti-kapitalistának vallották magukat, a valóságban nem a kapitalizmust, hanem a feudalizmus maradványait, lényegében a hagyományos paraszti termelési módot számolták föl.

Tehát nem megszüntették, hanem létrehozták vagy felduzzasztották a munkásosztályt, amikor a falusi paraszti rétegeket külvárosiak munkásokká tették. És ezzel létrehozták a nemzetgazdaság és a nemzeti proletariátus feltételeit. Az erdélyi falvakból és kisebb városokból verbuválódott vendégmunkás-kolóniák 1989 utáni létrejötte különféle nyugati kapitalista nagyvárosokban ugyanennek a folyamatnak a következő állomása. Ők azok, akik az ázsiai és afrikai posztgyarmati sorból származó munkástömegekkel, háborús és gazdasági menekültekkel, hontalanokkal együtt – akiknek helyzetét hagyományos emberi és polgári jogi keretek között nehéz tisztázni –, létrehozza a nemzetközi proletariátus rétegzettségét. Nem tudják, hogy azok, de gazdasági értelemben azok.

Csak az nem látja, aki nem akarja látni, hogy a diktatúra, bármit is hitt vagy mondott magáról, nem volt más, mint erőszakos, állami kapitalizmus, épp csak megváltoztatták az elnevezéseket: akiket korábban burzsoáknak neveztek, azok lettek az előjogokkal rendelkező pártkáderek. A vagyon nem vált közvagyonná, hanem államosították. A munkások pedig maradtak munkások, csak többen lettek, hogy többet termelhessenek. Maradt a magántulajdon is, ahogyan a termelési rendszer is megmaradt kapitalistának, épp csak a vállalatok állami kézbe kerültek. Az állam megszüntetése helyett pedig az állam alapját képező erőszak reprezentációjába merevedett bele.

Helyet cserélt a vagyon, megváltoztak a tulajdonosok, de az alapvető struktúra logikája kapitalista maradt. Nem is lehetett másként, hiszen már a hetvenes évektől kezdve ezen országok gazdasága nyugati hitelektől függött. „Románia önkizsákmányolásának társadalmi-gazdasági következményei – írja Gille Zsuzsa a Fordulat 1989 gazdasági és társadalmi kontextusát elemző számában – ismertek, de kevés szó esik arról, hogy mindez a nyugati adósság törlesztését szolgálta, amelyet végül 1989-re visszafizetett az ország.” Így lényegében idő kérdése volt, hogy a hitelektől függővé vált országok mikor dőlnek össze – a tőkés termelési mód soron következő válságának és érdekeinek megfelelően. Belülről persze ebből az egészből semmi sem látszott akkor. Csakhogy most már látszik!

Kolozsvár mai társadalmi térképe a premodern hangulatot őrző belvárossal, zsugorodó kistermelői piacával, a tágasabb polgári lakóparkokkal és a kiterjedt, de

szűkös munkásnegyedekkel, az értelmiségi romkocsmákkal és munkáspresszókkal, a város köré épülő bevásárlóparkokkal és a pataréti kitelepítettekkel élő példája a kiteljesedett félperifériás nemzetállami kapitalizmus osztálytagozódásának. A magyarországi oligarchikus-nemzeti kapitalizmus jellemvonásai ugyanebbe az irányba mutatnak. E társadalmi állapot obszcenitását mi sem jellemzi jobban annál, mint hogy miközben egy ostoba, beképzelt popsztár showt ad a fesztiválkedvelő népnek a város centrumában, az egyik legnagyobb kortárs költő hulladék-újrahasznosítási technikákat tanít a pataréti kitelepítetteknek. Hogy miközben a kisebbségi értelmiség örül, hogy a jelenlegi rezsimek éppen nem magyarellenese, s így elfoglalhatják a magyarok pár napra a város főterét, addig nem tűnik föl, hogy a rezsimek emberellenese (hogy az állat- és természetelleneségről most szó se essék.)

Tamás Gáspár Miklós írja, hogy a 20. század során:

„Összességében a szocialisták úgy döntöttek, hogy magukra vállalják a nemzetiszocialista, demokratikus forradalmak vezetését. A következmény a nacionalizmus volt mind az 1914 augusztusi bukás, mind a leninizmus elkerülhetetlen sztálinizmussá alakulása tekintetében. Az igazság az, hogy a modern kapitalista társadalmak, ahogyan azokat ma ismerjük, teljességgel lehetetlenek lettek volna azok nélkül a mozgalmak nélkül, melyeknek 'hamis tudata' pontosan a szocializmus volt. A szocializmus mint politikai mozgalom a kapitalista modernizáció eszköze volt nemcsak Keleten, hanem Közép- és Nyugat-Európában is; a burzsoázia történeti értelemben igen keveset tett vagy harcolt a modern kapitalista társadalom létrehozásáért.”[2]

Ha ez igaz, az viszont azt jelenti, hogy fogalmunk sincs, hogy mi az a kommunizmus, mivel még soha sem próbáltuk ki. Megfontolandó ugyanakkor, hogy Marx következtetései a kapitalizmus katasztrófális következményeiről máig aktuálisak, éppen csak a globális kifosztásnak, egyenlőtlenségnek és ideológiai megtévesztésnek olyan szintjén váltak valóra ezek a következtetések, hogy az talán még ezt a mélyen apokaliptikus és illúziótlan gondolkodót is meglepné.

De természetesen semmi kedvem a kommunizmus semmilyen utópiájával hitegetni senkit. Egy olyan katasztrófális helyzetben, mint a mostani a világszituáció, senkinek nincs joga utópiákkal szédítgetni az embereket. **Pusztán emléket akartam állítani egy olyan 19. századi gondolkodónak, aki nem hitte el a kapitalizmus egyetlen üdvös és mindenki számára egyenlő esélyeket teremtő voltáról szóló mesét.**

Ugyanis a fényűzés utolsó napjait éljük: a gazdasági fejlődés leállt, most már csak a

belső kizsákmányolás fokozásával, tehát politikai elnyomással tarthatóak fenn a jelenlegi áldatlan viszonyok is. Ez csak erősen autoriter és populista politikai retorikával és ellenségképzéssel lehetséges. Valójában persze túlzás a “politika” szó használata ebben az összefüggésben: a politika megszűnt, és rendészeti, felügyeleti, véleményformálási, szakellenőri, statisztikai, tőkebefektetési, adósságfelhalmozási és – behajtási rezsimek vették át a helyét. Hisz ahol csak egyetlen elfogadható elvi lehetőséget ismernek el: a kapitalista vilárendszer, ott ugyan mi a fenéről lehetne érdemi politikai vitát folytatni? Hallott valaki mostanában arról, hogy mi történik a parlamentben Romániában vagy Magyarországon? **Létezik egyáltalán még olyan, hogy parlament, vagy feltöltötték az egészet a Facebookra? Nos, nem. Egyszerűen csak egy központi akarat szentesítőjévé, szavazógépé változott. Lényegében nem létezik. Az uralom a mennyiségi dezinformáción, a kapitalista figyelemmegosztási ökonómián, válság- és korrupció-ellenőrök machinációin keresztül fejt ki hatását. Szelfizetek csak...**

És mindezt a retorikát, hazugságokat, megtévesztést, figyelemelterelést mi szemmel láthatón nem csak elfogadjuk, hanem magunk is gyakoroljuk. Mint Bertolt Brecht írta volt, fölösleges a cenzúra, mert nem születik már gondolat. Nos, akkor meg is érdemeljük. Mert ha most nem tudjuk megvédeni a kiszolgáltatott tömegeket, akkor magunkat sem fogjuk tudni megvédeni. **S mert ha elvetjük a valódi társadalmi forradalom opcióját, akkor két rossz lehetőség marad (és nincs olyan, hogy “kisebbik rossz”): a technicista liberálfasiszta önkény (a nemzetközi tőke önkénye) és a nemzeti-oligarchikus önkény (a nemzeti tőke önkénye) – e kettő csak látszólag, “ideológiájában” különbözik. Lehet választani.**